ĢENERĀLADVOKĀTA L. A. HĒLHUDA [*L. A. GEELHOED*] SECINĀJUMI, sniegti 2006. gada 28. septembrī [1]

I — Ievads

1. Saskaņā ar Vācijas *Bundeserziehungsgeldgesetz* (Federatīvais likums "Par bērna kopšanas pabalsta piešķiršanu", turpmāk tekstā — "*BErzGG*"), bērna kopšanas pabalsts tiek piešķirts tikai, ja, *inter alia*, pabalsta saņēmēja dzīvesvieta ir Vācijā. Šajā lietā *Bundessozialgericht* (Federālā Sociālo lietu tiesa) jautā Tiesai, vai šī prasība par dzīvesvietu ir pretrunā Kopienu tiesībām, it īpaši Regulai Nr. 1612/68 [2], Regulai Nr. 1408/71 [3] vai EKL 18. pantam tādējādi, ka Austrijas pilsonei, kura dzīvo Austrijā kopā ar savu vīru — Vācijas pilsoni, kas ir ierēdnis Vācijā, būtu jābūt tiesībām pieprasīt piešķirt šo pabalstu.

2. Paralēli šai lietai *Bundessozialgericht* Tiesai iesniedza vēl vienu prejudiciālu jautājumu attiecībā uz to pašu valsts tiesību normu, kas regulē tiesības uz bērna kopšanas pabalstu, šoreiz attiecībā uz pārrobežu darba ņēmēju, kura dzīvo Nīderlandē un strādā Vācijā: lieta C-213/05 *Geven*. Saskaņā ar attiecīgo tiesību normu pārrobežu darba ņēmējiem arī ir tiesības pieprasīt piešķirt šo pabalstu, ja vien to nodarbošanās Vācijā ir vairāk kā mazsvarīga. Kaut gan abas šīs lietas ir cieši saistītas, fakti, no kuriem tās ir izrietējušas, ir pilnīgi atšķirīgi, un tāpēc es katru no šīm lietām aplūkošu atsevišķos secinājumos, kuri tiks nolasīti kopā ar šiem secinājumiem.

1 — Oriģinālvaloda — angļu.

2 — Padomes 1968. gada 15. oktobra Regula (EEK) Nr. 1612/68 par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Kopienā (OV L 257, 2. lpp.) (turpmāk tekstā — "Regula Nr. 1612/68").

3 — Padomes 1971. gada 14. jūnija Regula (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenēm, kas pārvietojas Kopienā (OV L 149, 2. lpp.), kura grozīta ar Padomes 1995. gada 22. decembra Regulu Nr. 3095/95, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenes locekļiem, kuri pārvietojas Kopienā, Regulu (EEK) Nr. 574/72, kurā paredzēta procedūra, kā īstenojama Regula (EEK) Nr. 1408/71, Regulu (EEK) Nr. 1247/92, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1408/71, un Regulu (EEK) Nr. 1945/93, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1247/92 (OV L 335, 1. lpp.), un kas grozīta ar Padomes 1995. gada 22. decembra Regulu Nr. 3096/95, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenes locekļiem, kuri pārvietojas Kopienā, un Regulu (EEK) Nr. 574/72, ar kuru nosaka īstenošanas kārtību Regulai (EEK) Nr. 1408/71 (OV L 335, 10. lpp.) (turpmāk tekstā — "Regula Nr. 1408/71").

II — Atbilstošās tiesību normas

A — *Kopienu tiesības*

3. Regulas (EEK) Nr. 1612/68 7. panta 1. un 2. punkts noteic:

"1. Darba ņēmējam, kas ir dalībvalsts pilsonis, citā dalībvalstī pilsonības dēļ nedrīkst piemērot citādus darba un nodarbinātības nosacijumus kā minētās valsts darba ņēmējiem, īpaši attiecībā uz atalgojumu, atlaišanu un bezdarba gadījumā — atjaunošanu darbā vai atkārtotu pieņemšanu darbā.

2. Šāds darba ņēmējs bauda tādas pašas sociālās un nodokļu priekšrocības, kā attiecīgās valsts darba ņēmēji."

B — *Valsts tiesības*

4. Saskaņā ar *BerzGG* 1. panta 1. punktu tā 1994. gada 31. janvāra redakcijā [4] persona var pieprasīt bērna kopšanas pabalstu, ja 1) tās pastāvīgā dzīvesvieta vai parastā uzturēšanās vieta ir Vācijā, 2) tā dzīvo kopā ar tās aprūpē esošu bērnu, 3) tā pati nodrošina šī bērna kopšanu un audzināšanu un 4) tā neveic profesionālo darbību vai nestrādā pilnu slodzi.

5. *BErzGG* 1. panta 4. punkts noteic, ka EK pilsoņiem un pārrobežu darba ņēmējiem no Vācijas tiešajām robežvalstīm ir tiesības uz pabalstu, ja vien to nodarbošanās Vācijā ir vairāk nekā mazsvarīga. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu šķietami izriet, ka šī tiesību norma nav piemērojama attiecībā uz ierēdņiem vai migrējošo darba ņēmēju laulātajiem.

6. *BErzGG* 1. panta 7. punkts tā 2000. gada 12. oktobra redakcijā [5] noteic, ka uz bērna kopšanas pabalstu tiesības ir arī tādu citās EK dalībvalstīs dzīvojošu personu laulātajiem, kuras Vācijā ir nodarbinātas saskaņā ar publiskajām tiesībām vai ir civildienesta attiecībās. Tomēr šī tiesību norma nav piemērojama attiecībā uz bērniem, kuri ir dzimuši pirms 2001. gada 1. janvāra.

4 — *BGBl.* I, 180. lpp.

5 — *BGBl.* I, 1426. lpp.

III — Fakti un procedūra

7. Strīds pamata tiesvedībā *Bundessozialgericht* ir par *Freistaat Bayern* [Bavārijas federālās zemes] atteikumu piešķirt bērnu kopšanas pabalstus Hartmanei [*Hartmann*] par viņas trim bērniem, kuri ir dzimuši 1991., 1993. un 1997. gadā.

8. Hartmane ir Austrijas pilsone, kura dzīvo Austrijā kopā ar savu vīru — Vācijas pilsoni — un saviem trim bērniem. Pirms laulībām Hartmans [*Hartmann*] dzīvoja Vācijā, kur kopš 1986. gada viņš kā ierēdnis strādāja *Deutsche Bundespost*. Pēc laulībām 1990. gada maijā Hartmans pārcēlās dzīvot uz Austriju, bet turpināja strādāt *Deutsche Bundespost* un vēlāk — sākot no 1995. gada — *Deutsche Telekom AG*. Hartmane nav nodarbināta vai pašnodarbināta.

9. *Freistaat Bayern* atteicās piešķirt Hartmanei bērna kopšanas pabalstu saskaņā ar *BErzGG* par viņas pirmajiem diviem bērniem, jo viņa nedzīvoja Vācijā un viņai ar šo valsti nebija arī darba attiecību. Hartmanes 1996. gada oktobra lūgumi par pārskatīšanu bija nesekmīgi, tāpat kā viņas lūgums piešķirt bērna kopšanas pabalstu par viņas trešā bērna dzīves pirmo gadu.

10. Hartmane nesekmīgi apstrīdēja šos lēmumus vispirms *Sozialgericht München* (Minhenes Sociālo lietu tiesa) un vēlāk — apelācijas sūdzības kārtībā — *Bayerisches Landessozialgericht* (Bavārijas zemes Sociālo lietu tiesa). Pēc tam viņa iesniedza apelācijas sūdzību *Bundessozialgericht*, kas izlēma apturēt tiesvedību un saskaņā ar EKL 234. pantu lūgt Eiropas Kopienu Tiesai sniegt prejudiciālu nolēmumu par diviem jautājumiem.

11. Savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu *Bundessozialgericht* vispirms noteica, ka Hartmanei nav tiesību lūgt bērna kopšanas pabalstu saskaņā ar Regulu Nr. 1408/71. Kaut gan šis pabalsts ietilpst šīs regulas piemērošanas jomā *ratione materiae* un viņa tāpēc būtu varējusi prasīt to piešķirt saskaņā ar Tiesas judikatūru (spriedums apvienotajās lietās *Hoever* un *Zachow* [6]), attiecīgajā laikā Hartmans kā ierēdnis nebija "darba ņēmējs" regulas izpratnē un neietilpa tās piemērošanas jomā *ratione personae*. Pēc tam valsts tiesa aplūkoja jautājumu, vai viņas tiesības varētu tikt balstītas uz Regulas Nr. 1612/68 7. panta 2. punktu. Tā atzina, ka Hartmana ierēdņa statuss neliedz uzskatīt viņu par darba ņēmēju, bet apšaubīja, vai tiesības, kuras tiek piešķirtas saskaņā ar šo regulu, var izmantot tādas personas laulātais, kura, nemainot savas darba attiecības, ir pārcēlusies dzīvot uz citu dalībvalsti, kuras

6 — 1996. gada 10. oktobra spriedums apvienotajās lietās C-245/94 un C-312/94 *Hoever* un *Zachow* (*Recueil*, I-4895. lpp.).

pilsonis ir tās laulātais. Tā norādīja, ka līdz šim Tiesa ir uzskatījusi, ka EKL 39. panta un Regulas Nr. 1612/68 pamatmērķis ir ļaut darba ņēmējam pārcelties uz citu dalībvalstu teritoriju un tur palikt nodarbinātības nolūkā [7]. Tā tomēr arī uzskatīja, ka tagad, iespējams, būtu iespējama šaurāka pārvietošanās brīvības interpretācija, tā kā vispārējās tiesības dzīvot dalībvalstīs ir tikušas atzītas EKL 18. pantā. Šie apsvērumi lika *Bundessozialgericht* iesniegt izskatīšanai Tiesā šos divus jautājumus:

a) Vai laikposmā no 1994. gada janvāra līdz 1998. gada septembrim par migrējošu darba ņēmēju Padomes Regulas (EEK) Nr. 1612/68 par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Kopienā [..] izpratnē ir uzskatāms arī Vācijas pilsonis, kurš, Vācijā saglabājot pasta ierēdņa dienesta attiecības, 1990. gadā pārcēla savu dzīvesvietu no Vācijas uz Austriju un kopš tā laika pilda savus amata pienākumus kā pārrobežu darba ņēmējs?

   Ja uz šo jautājumu tiek atbildēts apstiprinoši,

b) vai tas, ka nestrādājošam pirmajā jautājumā minētās personas laulātajam, kas dzīvo Austrijā un ir šīs valsts pilsonis, nav piešķirts Vācijas bērna kopšanas pabalsts, jo Vācijā nav ne viņa pastāvīgās dzīvesvietas, ne parastās dzīvesvietas, ir uzskatāms par diskrimināciju Regulas Nr. 1612/68 7. panta 2. punkta izpratnē?

12. Hartmane, Vācijas, Spānijas un Apvienotās Karalistes valdības, kā arī Komisija iesniedza rakstiskus apsvērumus. Tiesas sēdē 2006. gada 13. jūnijā Hartmane, Vācijas, Nīderlandes un Apvienotās Karalistes valdības, kā arī Komisija izteica papildu apsvērumus.

IV — Apsvērumu kopsavilkums

13. Gan Hartmane, gan Spānijas valdība norāda, ka uz pirmo jautājumu, kas attiecas uz Hartmana migrējošā darba ņēmēja statusu Regulas Nr. 1612/68 izpratnē, jāatbild apstip-

7 — *Bundessozialgericht* šajā sakarā atsaucās uz 1997. gada 5. jūnija spriedumu apvienotajās lietās C-64/96 un C-65/96 *Uecker* un *Jacquet* (*Recueil*, I-3171. lpp., 21. punkts).

rinoši. Spānijas valdība šajā sakarā atsaucas uz Regulas Nr. 1612/68 1. panta 1. punktu, saskaņā ar kuru "[jebkuram] dalībvalsts pilsonim neatkarīgi no viņa dzīvesvietas ir tiesības pieņemt un strādāt algotu darbu citā dalībvalstī [..]", un norāda, ka saskaņā ar šīs regulas 10. pantu migrējošiem darba ņēmējiem piešķirtās priekšrocības tiek piešķirtas arī šo darba ņēmēju laulātajiem [8]. Tā norāda arī, ka Hartmanu jāuzskata par pārrobežu darba ņēmēju Regulas Nr. 1408/71 1. panta b) punkta izpratnē [9]. Abas šīs puses uzskata, ka, kaut gan var iebilst, ka Hartmans ir ierēdnis un ka paralēli EKL 39. panta 4. punkta piemērošanas jomai *ratione personae* ierēdņi attiecībā uz ģimenes pabalstu piešķiršanu ietilpst Regulas Nr. 1408/71 piemērošanas jomā tikai kopš 1999. gada [10], jāuzskata, ka šis ierobežojums attiecas tikai uz tiem ierēdņiem, kuri piedalās valsts varas īstenošanā. Taču *Deutsche Telekom AG* ir uzņēmums, kas sniedz komunālos pakalpojumus un neveic uzdevumus, kuri ir saistīti ar valsts varas īstenošanu. Hartmanei bērna kopšanas pabalstu ir netieša diskriminācija pretrunā Regulas Nr. 1612/68 7. panta 2. punktam un EKL 39. pantam. Par valsts tiesu atzinumu, ka pabalstus var izmaksāt ārpus valsts teritorijas tikai tad, ja pastāv darba attiecības, Spānijas valdība, atsaucoties uz spriedumu apvienotajās lietās *Hoever* un *Zachow* [11], norāda, ka fakts, kura dēļ rodas tiesības uz ģimenes pabalstiem — kā, piemēram, bērna kopšanas pabalstu — ir tas, ka kāds no vecākiem izlemj pievērsties bērna audzināšanai neatkarīgi no tā, vai šis vecāks ir apdrošināts saskaņā ar sociālā nodrošinājuma sistēmu vai ir nodarbināts. Pašreizējā lietā Hartmanes vīrs nodrošina viņas saistību ar sociālā nodrošinājuma sistēmu Vācijā.

14. Par otro jautājumu, Hartmane un Spānijas valdība apgalvo, ka atteikums piešķirt

15. Vācijas un Apvienotās Karalistes valdības uzskata, ka persona, kura nav izmantojusi tiesības uz pārvietošanās brīvību, lai stātos darbā citā dalībvalstī, bet gan ir vienkārši pārcēlusies uz dzīvi citā valstī, nevar tikt uzskatīta par migrējošu darba ņēmēju Regulas Nr. 1612/68 izpratnē. Pakārtoti, attiecībā uz otro jautājumu šīs valdības norāda, ka, kaut gan ir ticis noteikts, ka attiecīgais bērna kopšanas pabalsts ietilpst Regulas Nr. 1408/71 piemērošanas jomā *ratione materiae*, Hartmans kā ierēdnis attiecīgajā laika posmā neietilpa šīs regulas piemērošanas jomā *ratione personae* attiecī-

8 — Atsauce uz 1987. gada 18. jūnija spriedumu lietā 316/85 *Lebon* (*Recueil*, 2811. lpp.) un 1992. gada 26. februāra spriedumu lietā C-3/90 *Bernini* (*Recueil*, I-1071. lpp.).

9 — "Pārrobežu darba ņēmējs ir katrs darbinieks vai pašnodarbināta persona, kas darbojas vienā dalībvalstī, bet dzīvo citā dalībvalstī, kur parasti atgriežas katru dienu vai vismaz reizi nedēļā."

10 — Padomes 1999. gada 29. aprīļa Regula (EK) Nr. 1399/1999, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenes locekļiem, kas pārvietojas Kopienā, un Regulu (EEK) Nr. 574/72, ar kuru nosaka izpildes kārtību Regulai (EEK) Nr. 1408/71 (OV L 164, 1. lpp.) (turpmāk tekstā — "Regula Nr. 1399/1999").

11 — Iepriekš minēts 6. zemsvītras piezīmē.

bā uz ģimenes pabalstu piešķiršanu. Atšķirībā no Regulas Nr. 1408/71, Regula Nr. 1612/68 neparedz iespēju izmaksāt sociālos pabalstus ārpus valsts teritorijas un neaizliedz savstarpēji pārklājošos pabalstus. Tā kā pirmā regula jāuzskata par *lex specialis* pretstatā otrajai vai saskaņā ar Apvienotās Karalistes lietoto terminoloģiju pirmā regula salīdzinoši prevalē pār otro, Regulas Nr. 1612/68 7. panta 2. punkts nav jāinterpretē tādējādi, lai apdraudētu Regulas Nr. 1408/71 radītās sistēmas iedarbīgumu. Vācijas valdība atzīst, ka *BErzGG* ietvertā prasība par dzīvesvietu var būt netieša diskriminācija, bet uzskata, ka tā ir attaisnojama, lai nodrošinātu, ka starp pabalsta saņēmēju un Vācijas sabiedrību pastāv efektīva saikne. Apvienotās Karalistes valdība uzstāj, ka dalībvalstīm nevajadzētu tikt piespiestām sniegt objektīvu attaisnojumu tam, ka tādas priekšrocības kā bērna kopšanas pabalsts netiek nodrošinātas personām, kuras dzīvo citās dalībvalstīs.

16. Komisija piekrīt Vācijas un Apvienotās Karalistes valdībām, ka Regula Nr. 1612/68 un Regula Nr. 1408/71 nav piemērojamas attiecībā uz apskatāmo lietu to pašu iemeslu dēļ, kurus minēja šīs valdības. Tomēr, ņemot vērā *Bundessozialgericht* lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ietverto novērojumu, ka Regulā Nr. 1612/68 garantēto pārvietošanās brīvības jēdzienu tagad — kad EKL 18. pants noteic tiesības pārvietoties un dzīvot citās dalībvalstīs neatkarīgi no ekonomiskiem mērķiem — varētu interpretēt plašāk, Komisija uzskata, ka Tiesai būtu jāapskata arī jautājums, vai Hartmanei uz šīs tiesību normas pamata varētu rasties tiesības uz Vācijas bērna kopšanas pabalstu.

17. Par šo jautājumu, atsaucoties uz vispārējiem pilsonības principiem, ko Tiesa ir apkopojusi spriedumā lietā *Pusa* [12], Komisija norāda, ka valsts likumdošana, kas dažus tās pilsoņus nostāda nelabvēlīgā pozīcijā tikai tāpēc, ka viņi ir izmantojuši savas tiesības pārvietoties un dzīvot citā dalībvalstī, radītu nevienlīdzīgu attieksmi, kura varētu tikt atzīta par saderīgu ar EKL 18. pantu tikai tad, ja tā ir pamatota ar objektīviem apsvērumiem, kas nav atkarīgi no skarto personu pilsonības un ir samērīgi ar mērķi, ko valsts tiesības leģitīmi tiecas sasniegt. Tā kā ir skaidrs, ka *BErzGG* prasības par dzīvesvietu piemērošana patiešām rada šādu nelabvēlīgu pozīciju, Komisija piekrīt *Bundessozialgericht* izteiktajām šaubām par tās attaisnojamību. Tai šķiet, ka to apstiprina fakts, ka vēlāk *BErzGG* ir ticis grozīts, lai atļautu piešķirt bērna kopšanas pabalstus Vācijas ierēdņu laulātajiem, kuri dzīvo citās dalībvalstīs. Saskaņā ar Komisijas teikto, atsaucoties uz Tiesas spriedumu lietā *Bidar* [13], "skaidri

12 — 2004. gada 29. aprīļa spriedums lietā C-224/02 *Pusa* (*Recueil*, I-5763. lpp.). Skat. sprieduma 16.–20. punktu.

13 — 2005. gada 15. marta spriedums lietā C-209/03 *Bidar* (Krājums, I-2119. lpp.). Skat. sprieduma 55.–62. punktu.

saprotamu iemeslu dēļ" nav jāapskata jautājums, vai Hartmans kā ierēdnis, kurš strādā savā valstī, ir pietiekami integrējies Vācijas sabiedrībā, vai arī viņam ar to ir patiesa saikne.

18. Tiesas sēdē Vācijas un Apvienotās Karalistes valdības uzsvēra, ka Hartmane — un nevis Hartmans — pieprasa piešķirt bērna kopšanas pabalstu saskaņā ar *BErzGG*. Tā kā Hartmane pati nav izmantojusi EKL 18. pantā garantētās tiesības, nav iemesla piemērot šo tiesību normu. Šajā sakarā viņas gadījums jānošķir no, piemēram, spriedumiem lietās *D'Hoop* [14] un *Pusa* [15]. EKL 18. pantu nevar interpretēt tādējādi, lai ļautu personai, kura nav pārvietojusies uz citu dalībvalsti, izmantot tās laulātā tiesības, kurš ir izmantojis tiesības pārvietoties. EKL 18. pantā garantētajām tiesībām var tikt piemēroti ierobežojumi. Šādi ierobežojumi attiecībā uz pabalstu izmaksāšanu ārpus valsts teritorijas ir atrodami Regulā Nr. 1408/71.

19. Atbildot uz Komisijas nostāju par EKL 18. panta piemērojamību, Nīderlandes valdība norāda, ka, kaut gan starp pašreizējās lietas un lietas *Schempp* [16] faktiskajiem apstākļiem pastāv zināma līdzība, pretstatā tai lietai tas, ka Hartmans izmantoja savas tiesības pārcelties uz citu dalībvalsti, nekādā veidā neietekmēja Hartmanes tiesības uz pabalstiem Vācijā. Šajā sakarā nebija nozīmes, vai Hartmans dzīvo Vācijā vai Austrijā. Atzīmējot, ka šajā lietā persona, kura cenšas izmantot tiesības attiecībā uz migrējoša darba ņēmēja izcelsmes valsti, ir šī migrējošā darba ņēmēja laulātais, Nīderlandes valdība norāda, ka šobrīd esošajā Kopienu tiesību stāvoklī, tās migrējošo pilsoņu ģimenes locekļiem uzņemošajā dalībvalstī tiek piešķirtas tikai noteiktas atvasinātas tiesības [17]. Hartmane nevar izmantot no EKL 18. panta izrietošas tiesības uz bērna kopšanas pabalstu vienkārši tāpēc, ka viņa pati nav izmantojusi savas tiesības pārvietoties. Hartmana tiesību pārcelties uz Austriju izmantošana nekādā veidā nav tikusi ierobežota.

V — Vērtējums

A — *Ievada piezīmes*

20. Vispirms jāuzsver, ka Hartmane nevar neatkarīgi atsaukties uz Kopienu tiesībām, lai

14 — 2002. gada 11. jūlija spriedums lietā C-224/98 *D'Hoop* (*Recueil*, I-6191. lpp.).

15 — Iepriekš minēts 12. zemsvītras piezīmē.

16 — 2005. gada 12. jūlija spriedums lietā C-403/03 *Schempp* (Krājums, I-6421. lpp.).

17 — Atsauce uz Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvu 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK (OV L 158, 77. lpp.).

apstrīdētu lēmumus, saskaņā ar kuriem tika noraidīti viņas lūgumi piešķirt bērna kopšanas pabalstu, jo viņa nav izmantojusi savas Kopienu tiesībās paredzētās tiesības uz brīvu pārvietošanos. Vienīgais veids, kādā viņa var piekļūt šim pabalstam, ir netieši, ar savu laulības saišu ar Hartmanu starpniecību, kurš, starp citu, arī neapmierina *BErzGG* 1. panta 1. punktā izklāstītos nosacījumus.

B — *Regula Nr. 1408/71*

21. Tādēļ *Bundessozialgericht* iesniegtie jautājumi koncentrējas uz Hartmana iespējamo migrējoša darba ņēmēja statusu un tā iespējamajām sekām uz Hartmanes tiesībām uz Vācijas bērna kopšanas pabalstu. Vai tas, ka Hartmans pārcēlās uz Austriju, lai tur dzīvotu kopā ar savu sievu un bērniem, paturot savu darbu Vācijā, nozīmē, ka tagad viņu jāuzskata par migrējošu darba ņēmēju, kurš ietilpst Regulas Nr. 1612/68 piemērošanas jomā, tādējādi šīs regulas 7. panta 2. punkta un 10. panta 1. punkta a) apakšpunkta apvienoto seku dēļ radot Hartmanei tiesības pieprasīt vienlīdzīgu attieksmi attiecībā uz sociālajām priekšrocībām dalībvalstī, kurā ir nodarbināts viņas vīrs, tas ir — Vācijā?

22. Pirms apskatīt šos jautājumus, pilnīgas analīzes vārdā īsumā jāapskata, vai Hartmane nevarētu iegūt tiesības uz Vācijas bērna kopšanas pabalstu saskaņā ar Regulas Nr. 1408/71 73. pantu. *Bundessozialgericht* šo jautājumu aplūkoja un uz to atbildēja noliedzoši un attiecīgi par to neiesniedza jautājumus. Tomēr Hartmane un Spānijas valdība savos rakstiskajos apsvērumos atkal pievērsās šim jautājumam. To aplūkoja arī Apvienotās Karalistes valdība un Komisija.

23. Saskaņā ar Regulas Nr. 1408/71 73. pantu "[darbiniekiem] [..], uz ko attiecas kādas dalībvalsts tiesību akti, ir tiesības uz ģimenes pabalstiem, ko paredz pirmās dalībvalsts tiesību akti, tādiem viņa ģimenes locekļiem, kas dzīvo kādā citā dalībvalstī, tā, it kā viņi dzīvotu pirmajā valstī [..]". Spriedumā apvienotajās lietās *Hoever* un *Zachow* Tiesa interpretēja šo tiesību normu tādējādi, ka, "ja uz nodarbinātu personu attiecas kādas dalībvalsts tiesību akti un šī persona ar savu ģimeni dzīvo citā dalībvalstī, šīs personas laulātajam saskaņā ar Regulas Nr. 1408/71 73. pantu nodarbinātības valstī ir tiesības saņemt tādas priekšrocības kā bērna kopšanas pabalstu" [18]. Citiem vārdiem sakot, pretrunā šīs tiesību normas tiešajam tekstam nodarbinātās personas laulātajam ir autonomas tiesības uz ģimenes pabalstu tajā dalībvalstī, kurā strādā nodarbinātā persona.

18 — Iepriekš 6. zemsvītras piezīmē minētais spriedums apvienotajās lietās C-245/94 un C-312/94, 38. punkts.

24. Kaut gan varētu šķist, ka šis atzinums ir tieši piemērojams Hartmanes situācijai, *Bundessozialgericht* pareizi atzīmēja, ka viņa katrā ziņā nevarētu pieprasīt piešķirt bērna kopšanas pabalstu saskaņā ar Regulas Nr. 1408/71 73. pantu, jo Hartmans kā ierēdnis attiecīgajā laikā nebija uzskatāms par "nodarbinātu personu" attiecībā uz šīs regulas III nodaļas par ģimenes pabalstu piešķiršanu piemērošanu. Šis ierobežojums bija noteikts Regulas Nr. 1408/71 I pielikuma I daļas C sadaļā un tika atcelts tikai pēc Regulas Nr. 1399/1999 [19] pieņemšanas, kura stājās spēkā 1999. gada 1. septembrī. Šīs regulas 1. panta 7. punkts paplašināja nodarbinātas personas definīciju Regulas Nr. 1408/71 III nodaļas kontekstā attiecībā uz Vāciju ar frāzi "jebkurš valsts ierēdnis, kurš neatkarīgi no viņa/viņas valsts ierēdņa statusa saņem algu, kas atbilst vismaz tādai, kas darbinieka gadījumā būtu pamats obligātajai apdrošināšanai pret bezdarbu".

25. Faktu, ka ierēdņi bija izslēgti no Regulas Nr. 1408/71 noteikumu par ģimenes pabalstiem piemērošanas jomas, Tiesai jau ir apstiprinājusi spriedumā lietā *Kulzer* [20], uz kuru atsaucās arī *Bundessozialgericht*. Šajā spriedumā Tiesa norādīja, ka nodarbinātas personas definīciju "gadījumā, ja saskaņā ar Regulas III sadaļas 7. nodaļu par ģimenes pabalstu piešķiršanu kompetentā iestāde ir Vācijas iestāde, aizstāj Regulas I pielikuma I daļas C sadaļā ietvertā definīcija" [21]. Turpinājumā tā atzīmēja, ka "atļaut pensionētam ierēdnim, kāds ir prasītājs pamata tiesvedībā, balstīties uz 73. pantu, lai saņemtu Vācijas ģimenes pabalstus tāpēc, ka attiecībā uz ierēdņu situāciju principā jārīkojas tāpat kā attiecībā uz nodarbinātu personu situāciju, nozīmētu, ka jāignorē I pielikuma teksts" [22].

26. Nav pārliecinošs Hartmanes un Spānijas valdības apgalvojums, ka no Regulas Nr. 1408/71 III sadaļas piemērošanas jomas tiek izslēgti tikai tādi ierēdņi, kuri pilda funkcijas, kas ietilpst EKL 39. panta 4. punkta, kā to interpretējusi Tiesa, piemērošanas jomā — tas ir, ierēdņi, kuri piedalās valsts varas īstenošanā. Šīs tiesību normas pamata mērķis ir ļaut dalībvalstīm paturēt spēkā ar pilsonību saistītos noteiktu publisku funkciju pildīšanas nosacījumus. Tas nav iecerēts, lai vispārīgi ierobežotu darba ņēmēja jēdzienu. Turklāt pretēji Spānijas valdības apgalvojumam tas ir izņēmums vienīgi attiecībā uz EKL 39. panta 1.–3. punktu un nevis uz citām tiesību normām III sadaļā par darba

19 — Iepriekš minēta 10. zemsvītras piezīmē.

20 — 1998. gada 5. marta spriedums lietā C-194/96 *Kulzer* (*Recueil*, I-895. lpp.).

21 — Sprieduma 35. punktā.

22 — Sprieduma 37. punktā. Skat. arī 1997. gada 12. jūnija spriedumu lietā C-266/95 *Merino García* (*Recueil*, I-3279. lpp., 25. un 26. punkts).

ņēmēju brīvu pārvietošanos un, precīzāk, EKL 42. pantu par valstu sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinēšanu.

27. Tādēļ *Bundessozialgericht* pamatoti koncentrēja savus jautājumus uz to, kā attiecībā uz Regulas Nr. 1612/68 piemērošanu jāinterpretē migrējošā darba ņēmēja jēdziens.

29. Ņemot vērā šo EKL 39. panta un reizē Regulas Nr. 1612/68 piemērošanas jomas raksturojumu, varētu likties, ka var izdalīt divas situācijas, kurās būtu piemērojami noteikumi par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos. Pirmo situāciju var aprakstīt kā klasisko modeli, kurā Kopienu pilsonis pārceļas uz dzīvi citā dalībvalstī, lai tajā veiktu profesionālu darbību. Otrā situācija attiecas uz pārrobežu darba ņēmēju, kurā Kopienu pilsonis turpina uzturēties dzīvesvietas dalībvalstī, bet regulāri strādā citā dalībvalstī. Abos gadījumos primārais faktors ir, ka attiecīgā persona ir pārvietojusies uz citu dalībvalsti profesionālas darbības veikšanas nolūkā.

C — Regula Nr. 1612/68 — darba ņēmēja statuss

28. Nosakot noteikumu par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos piemērošanas jomu, Tiesa konsekventā judikatūrā ir atzinusi, ka "jebkurš Kopienas pilsonis neatkarīgi no viņa dzīvesvietas un pilsonības, kurš ir izmantojis tiesības uz darba ņēmēju brīvu pārvietošanos un ir veicis profesionālu darbību citā dalībvalstī, kas nav viņa dzīvesvietas dalībvalsts, ietilpst [EKL 39.] panta piemērošanas jomā" [23]. Tā ir raksturojusi arī EKL 39. panta mērķi, ko cenšas ieviest ar Regulu Nr. 1612/68, kā "ļaut darba ņēmējam brīvi pārvietoties citu dalībvalstu teritorijā un palikt tajās nodarbinātības nolūkā" [24].

30. Hartmans acīmredzami neietilpst nevienā no šīm kategorijām, jo viņš pārcēlās dzīvot uz Austriju ar nodarbinātību nesaistītu iemeslu dēļ.

31. Tomēr nesenas judikatūras attīstības rezultātā var šaubīties, vai šī skaidrā nošķiršana vēl joprojām ir spēkā. Savā nesenajā spriedumā lietā *Ritter-Coulais* [25] Tiesa uzskatīja, ka vācu laulātie [26], kuri bija nodarbi-

23 — 2002. gada 12. decembra spriedums lietā C-385/00 *de Groot* (I-11819. lpp., 76. punkts), 2003. gada 13. novembra spriedums lietā C-209/01 *Schilling* un *Fleck-Schilling* (*Recueil*, I-13389. lpp., 23. punkts) un 2006. gada 21. februāra spriedums lietā C-152/03 *Ritter-Coulais* (Krājums, I-1711. lpp., 31. punkts).

24 — Iepriekš 7. zemsvītras piezīmē minētais spriedums apvienotajās lietās C-64/96 un C-65/96 *Uecker* un *Jacquet*.

25 — Iepriekš minēts 23. zemsvītras piezīmē.

26 — Patiesībā, precīzāk. Riteram-Kulē [*Mr. Ritter-Coulais*] bija tikai Vācijas pilsonība, bet Riterai-Kulē [*Mrs. Ritter-Coulais*] bija dubulta, Francijas un Vācijas, pilsonība.

nāti Vācijā, bet dzīvoja Francijā, lai nodrošinātu to, ka zaudējumi, kas attiecās uz ienākumiem no viņu privātmājas izīrēšanas Francijā, tiktu ņemti vērā, aprēķinot viņu maksājamo ienākuma nodokli Vācijā, varēja pamatoties uz EKL 39. pantu. Pēc tam, kad Tiesa bija atsaukusies uz iepriekšējā punktā minēto judikatūru, tā secināja, "ka laulāto Riteru-Kulē, kas strādāja citā dalībvalstī, nevis tajā, kurā atradās viņu reālā dzīvesvieta, situācija ietilpst [Līguma 39.] panta piemērošanas jomā" [27].

32. Šis Tiesas atzinums nozīmētu, ka, tiklīdz tiek atzīts, ka persona dzīvo vienā dalībvalstī, bet strādā citā, tas ir pietiekami, lai tiktu piemērots EKL 39. pants. Citiem vārdiem sakot, saskaņā ar šo pieeju nav jāņem vērā iemesls, kāpēc Kopienu pilsonis pārceļ savu dzīvesvietu uz citu dalībvalsti. Ja tas tā patiešām ir, nav grūti ietilpināt pašreizējās lietas faktus šī atzinuma kategorijā, lai secinātu, ka, pārceļot savu dzīvesvietu uz Austriju, Hartmans patiešām ir ieguvis Kopienu darba ņēmēja statusu. Tomēr ir jāšaubās, vai šāds iznākums ir saskaņā ar EK līguma noteikto Kopienu personu brīvas pārvietošanās sistēmu.

33. Šī sistēma ir balstīta uz atšķirībām starp četrām brīvas pārvietošanās kategorijām, kas atkarīgas no iemesliem, kuru dēļ Kopienu pilsonis vēlas pārcelties uz dzīvi citā dalībvalstī. Sākotnēji saskaņā ar EEK līgumu tiesības uz brīvu pārvietošanos bija garantētas vienīgi ekonomiskā nolūkā un tika noteikti atsevišķi tiesību režīmi attiecībā uz dalībvalstu pilsoņiem, kuri vēlējās pārcelties uz citām dalībvalstīm nodarbinātības, uzņēmējdarbības vai pakalpojumu sniegšanas nolūkā. Vēlāk pēc tam, kad Māstrihtas līgums radīja noteikumus par Eiropas pilsonību, dalībvalstu pilsoņiem tika piešķirtas tiesības pārcelties uz citām dalībvalstīm un tur dzīvot citu, nevis ekonomisku iemeslu dēļ.

34. Tiesības, kas ir saistītas ar katru brīvas pārvietošanās kategoriju, ir atšķirīgas, lai gan, gadiem ejot, attiecībā uz Līguma noteikumu interpretāciju par darba ņēmējiem, uzņēmējdarbību un pakalpojumiem, ir tikusi panākta zināma saplūšana un šie noteikumi tiek piemēroti viendabīgākā veidā. Pretstatā tam Līguma noteikumi par pilsonību turpina būt atsevišķa kategorija, un tiesības, kas var izrietēt no šī statusa, kaut gan paplašinās, ir ierobežotas salīdzinājumā ar tām, kas izriet no ekonomiskajām brīvībām. Lai noteiktu, kurš Līguma noteikums — un attiecīgi, kurš tiesību režīms — ir piemērojams attiecībā uz noteiktu situāciju, vēl joprojām ir objektīvi jānosaka iemesls, kura dēļ attiecīgā persona izmanto savas tiesības pārcelties uz citu dalībvalsti. Tas ir kritērijs, kurš rada saistību ar vienu vai otru Līguma noteikumu par brīvu apriti.

27 — Sprieduma 32. punktā.

35. Saskanīgi ar šo pieeju Tiesa spriedumā lietā *Werner* [28] atzina, ka vācu zobārsts, kurš bija ieguvis visu savu profesionālo kvalifikāciju Vācijā, bija veicis savu profesionālo darbību tikai Vācijā un kuram tika piemēroti Vācijas nodokļu likumi, taču dzīvoja Nīderlandē, nevarēja atsaukties uz EKL 43. pantu, lai iebilstu pret to, ka viņam tika piemērota smagāka nodokļu nasta nekā tad, ja viņš būtu dzīvojis Vācijā. Vienīgais faktors, kura dēļ Vernera [*Werner*] lieta pārsniedza valsts ietvarus, bija fakts, ka viņš dzīvoja citā dalībvalstī, nevis tajā, kurā viņš veica savu profesionālo darbību [29]. Tikai tas, ka viņš bija pārcēlies uz dzīvi Nīderlandē, nebija pietiekams iemesls, lai secinātu, ka viņa profesionālā darbība Vācijā bija uzskatāma par pārrobežu uzņēmējdarbības veikšanu, kas ļautu viņam pamatoties uz EKL 43. pantu.

36. Jāatzīmē, ka spriedums lietā *Werner* tika taisīts pirms tam, kad stājās spēkā noteikumi par pilsonību. Ja šīs lietas fakti būtu notikuši vēlāk, tās iznākums varētu būt bijis citāds, ņemot vērā tagadējo izpratni par šo noteikumu piemērošanas jomu.

37. Šis apsvērums var izskaidrot Tiesas ieņemto nostāju spriedumā lietā *Ritter-Coulais*. Tā kā šīs lietas subjekts *ratione materiae* ietilpa noteikumu par kapitāla brīvu apriti piemērošanas jomā (zaudēto nekustamā īpašuma īres ienākumu atvilkšanas iespēja attiecībā uz nodokļu aprēķināšanu) un, pēc manām domām, *ratione personae* tā ietilpa pilsonības noteikumu piemērošanas jomā, nevieni no šiem noteikumiem nebija piemērojami *ratione tempore* tāpēc, ka šī lieta attiecās uz 1987. finanšu gadu. Tādēļ pēc Komisijas ieteikuma Tiesa apskatīja šo lietu saskaņā ar EEK līguma 48. pantu [jaunajā redakcijā — EKL 39. pants] un izdarīja iepriekš 31. punktā minēto atzinumu.

38. Tā kā fakti, kas bija lietas *Ritter-Coulais* pamatā, bija vispārīgi līdzīgi faktiem lietas *Werner* pamatā, man šķiet, ka Tiesai būtu vajadzējis izskatīt šo lietu līdzīgā veidā. Es apzinos, ka tādā gadījumā tiktu sasniegts rezultāts, kurš varētu tikt uzskatīts par neapmierinošu, ņemot vērā tiesību attīstību šodien. Tas *ir* rezultāts, kurš būtu bijis atbilstošs tiesību attīstībai 1987. gadā. Spriedumā lietā *Ritter-Coulais* izmantotās pieejas dēļ atšķirība starp darba ņēmēju brīvu pārvietošanos un pārvietošanās brīvību, pamatojoties uz Eiropas pilsonību, ir kļuvusi neskaidra. Saskaņā ar šo pieeju tādēļ, ka Eiropas pilsonis pārceļas uz citu dalībvalsti citu, nevis ekonomisku iemeslu dēļ, viņam var rasties iespēja izmantot tiesības, kas ir paredzētas tiem, kuri ir izmantojuši pārvietošanās brīvību nodarbinātības, uzņēmējdarbības vai pakalpojumu sniegšanas nolūkā.

28 — 1993. gada 26. janvāra spriedums lietā C-112/91 *Werner* (*Recueil*, I-429. lpp.).

29 — Šī sprieduma 16. punkts.

39. Šajā kontekstā ir jāatsaucas uz spriedumu vēl vienā lietā — *Elsen* [30], kuram zināmu uzmanību pievērsa Vācijas un Apvienotās Karalistes valdības, jo šīs lietas faktiskais pamats zināmā mērā atgādina apskatāmās lietas faktus. Šajā lietā tika atzīts, ka Vācijas pilsone, kura bija strādājusi Vācijā un pārcēlusi savu dzīvesvietu uz Franciju, tajā laikā turpinot strādāt Vācijā, kā bijusī pārrobežu darba ņēmēja varēja atsaukties uz EKL 18., 39. un 42. pantu, lai laiks, ko viņa izmantoja bērna audzināšanai Francijā, tiktu ņemts vērā, aprēķinot viņas vecuma pensiju Vācijā.

40. Tomēr es neuzskatu, ka no šī sprieduma var secināt, ka persona, kura veic peļņu nesošu profesionālu darbību vienā dalībvalstī un kura pārceļas tikai dzīvot uz citu dalībvalsti, automātiski jāuzskata par darba ņēmēju attiecībā uz EKL 39. panta un Regulas Nr. 1612/68 piemērošanu. Kaut gan Tiesa sava sprieduma rezolutīvajā daļā atsaucās uz EKL 39. un 42. pantu, ir skaidrs, ka Elzenas [*Elsen*] precīzais statuss tika aplūkots un noteikts, ņemot vērā Regulas Nr. 1408/71 13. panta 2. punkta a) un b) apakšpunktu. Tikai tāpēc, ka Elzena "bija strādājusi vienīgi Vācijā un brīdī, kad piedzima viņas bērns, viņai kā pārrobežu darba ņēmējai bija piemērojama Vācijas likumdošana, bija iespējams nodibināt ciešu saikni starp attiecīgajiem bērna audzināšanas laika posmiem un, viņai veicot profesionālu darbību Vācijā, šajā valstī izpildītajiem apdrošināšanas periodiem" [31]. Tā rezultātā attiecībā uz viņas vecuma pensijas aprēķināšanu viņai bija piemērojama Vācijas likumdošana pat pēc tam, kad viņa bija pārtraukusi peļņu nesošo profesionālo darbību veikšanu šajā dalībvalstī. Fakts, ka Elzenu varēja uzskatīt par pārrobežu darba ņēmēju, lai noteiktu, ka viņai bija piemērojama Vācijas sociālā nodrošinājuma likumdošana, nenozīmē, ka viņai bija darba ņēmējas statuss vispārīgākā noteikumu par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos piemērošanas izpratnē. Tiesa vairākkārt ir norādījusi, ka "EK līguma [39.] panta un Regulas Nr. 1612/68 kontekstā izmantotais darba ņēmēja jēdziens nav identisks EK līguma [42.] pantā un Regulā Nr. 1408/71 izmantotajam jēdzienam" [32].

41. Vispārīgāk ir lietderīgi atcerēties, ka, no ekonomiskā viedokļa raugoties, kopējā tirgus pamatnoteikumi bija iecerēti, lai liberalizētu ne tikai ekonomiskā procesa rezultātu (preču un pakalpojumu) apriti, bet arī ekonomiskā procesa ieguldījuma, tas ir — ražošanas faktoru (darbaspēka un kapitāla) apriti. Šajā sakarā ir iespējams nošķirt migrējošu pilsoni kā personu no tā, par ko viņš ir uzskatāms no ekonomikas viedokļa. Ja darba ņēmējs pārceļas uz citu dalībvalsti, lai tajā dzīvotu un strādātu vai lai tajā strādātu, turpinot dzīvot savā izcelsmes dalībvalstī, darbaspēka faktors tiek pārvests uz nodarbinātības dalībvalsti. Pretstatā tam, ja — kā tas ir šajā gadījumā —

30 — 2000. gada 23. novembra spriedums lietā C-135/99 *Elsen* (*Recueil*, I-10409. lpp.).

31 — Sprieduma 26. punktā.

32 — 1998. gada 12. maija spriedums lietā C-85/96 *Martínez Sala* (*Recueil*, I-2691. lpp., 31. punkts).

persona pārceļas uz citu dalībvalsti tikai, lai tajā dzīvotu, bet turpina veikt profesionālu darbību savā izcelsmes dalībvalstī, tas nozīmē, ka ražošanas darbaspēka faktors paliek *in situ*. Profesionālā darbība — un tāpēc arī darbaspēka faktors — nav tikusi pārcelta uz citu dalībvalsti. Tādā gadījumā nav iemesla piemērot EKL 39. pantu, jo trūkst faktora, kura dēļ ir jāpiemēro šī tiesību norma.

42. Ņemot vērā Kopienu sistēmu, kas regulē personu brīvu pārvietošanos, tāda situācija, kāda ir izveidojusies pamata tiesvedībā, acīmredzami ietilpst EKL 18. panta par pilsonību piemērošanas jomā. Es pie šī aspekta atgriezīšos vēlāk.

43. Tas man liek secināt, ka attiecībā uz Regulas Nr. 1612/68 piemērošanu personu var uzskatīt par migrējošu darba ņēmēju tikai tad, ja šī persona ir pārcēlusies uz citu dalībvalsti nolūkā meklēt vai uzsākt darbu šajā dalībvalstī. Ja tā ir pārcēlusies uz citu dalībvalsti tādu iemeslu dēļ, kuri nav saistīti ar darba meklēšanu vai uzsākšanu šajā dalībvalstī, attiecībā uz šo personu nav piemērojami noteikumi par darba ņēmēju pārvietošanās brīvību. Persona, kura ir izmantojusi savu brīvību pārcelties uz citu dalībvalsti citu, nevis ekonomisku iemeslu dēļ, ietilpst tikai Līguma noteikumu par pilsonību piemērošanas jomā.

44. Kaut gan šis secinājums atbild uz pirmo *Bundessozialgericht* iesniegto jautājumu un, ņemot vērā otrā jautājuma pakārtoto raksturu, nav vajadzības to izskatīt, es turpināšu analīzi, pieņemot, ka Tiesa tomēr varētu atzīt, ka Hartmans ir ieguvis darba ņēmēja statusu. Tas attiecas uz jautājumu par to, vai migrējošs darba ņēmējs viņa situācijā var pieprasīt vienlīdzīgu attieksmi attiecībā uz sociālo priekšrocību piešķiršanu saskaņā ar Regulas Nr. 1612/68 7. panta 2. punktu.

D — *Regula Nr. 1612/68 — pārrobežu darba ņēmēji un sociālās priekšrocības*

45. Ja Hartmanu uzskata par migrējošu darba ņēmēju vai pārrobežu darba ņēmēju vai ja uzskata, ka viņa statuss ir analogs pārrobežu darba ņēmēja statusam, tas automātiski nenozīmē, ka viņam ir tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi attiecībā uz visām nodarbinātības valstī sniegtajām sociālajām priekšrocībām. Manuprāt, šādas tiesības ir atkarīgas no mērķa, kura dēļ Regulas Nr. 1612/68 7. panta 2. punkts noteic, ka migrējoši darba ņēmēji bauda tādas pašas sociālās un nodokļu priekšrocības, kā attiecīgās valsts darba ņēmēji.

46. Šajā sakarā Tiesa pastāvīgajā judikatūrā ir apstiprinājusi, ka "frāzi "sociālās priekšro-

cības" 7. panta 2. punktā nedrīkst interpretēt šauri" [33] un ka ""sociālās priekšrocības" jāinterpretē tādējādi, ka tas nozīmē visas priekšrocības, kuras — neatkarīgi no tā, vai tās ir saistītas ar darba līgumu, — parasti tiek piešķirtas valsts darba ņēmējiem vai nu to objektīvā darba ņēmēju statusa dēļ, vai arī tikai tāpēc, ka viņu dzīvesvieta ir attiecīgās valsts teritorijā, un kuru piešķiršana arī darba ņēmējiem — citu dalībvalstu pilsoņiem tādēļ šķietami varētu atvieglot šādu darba ņēmēju pārvietošanos Kopienas teritorijā" [34].

47. Kaut gan sociālo priekšrocību jēdzienu nedrīkst interpretēt šauri, Tiesas definīcijā ir ietverti vairāki elementi, kas norāda, ka šis jēdziens arī nav neierobežots. Tā Tiesa norāda, ka attiecīgās priekšrocības jāpiešķir *objektīvā darba ņēmēju statusa* dēļ vai ka tās tiek piešķirtas tikai tāpēc, ka *attiecīgo darba ņēmēju dzīvesvieta ir attiecīgās valsts teritorijā.* Turklāt pastāv pieņēmums, ka šādu priekšrocību piešķiršana migrējošiem darba ņēmējiem varētu *atvieglot viņu pārvietošanos* Kopienas teritorijā.

48. Samērā atšķirīgā kontekstā — aprakstot atbalstu uzturēšanās izmaksu segšanai studentiem kā sociālo priekšrocību Regulas Nr. 1612/68 izpratnē — Tiesa ir izteikusi vispārējo atzinumu, ka "vienlīdzīgā attieksme ar valsts darba ņēmējiem, uz ko ir tiesības dalībvalsts darba ņēmējiem, kuri strādā citā dalībvalstī, attiecībā uz priekšrocībām, ko piešķir viņu ģimenes locekļiem, *veicina to integrāciju uzņemošās valsts sabiedrībā* saskaņā ar darba ņēmēju pārvietošanās brīvības mērķiem" [35].

49. Visi šie Tiesas apsvērumi koncentrējas uz tādu darba ņēmēju situāciju, kuri ir pārcēlušies no savas izcelsmes valsts uz citu dalībvalsti, lai dzīvotu un strādātu uzņemošajā dalībvalstī. Vienlīdzīga attieksme pret šo darba ņēmēju kategoriju attiecībā uz sociālo priekšrocību piešķiršanu, kā noteikts Regulas Nr. 1612/68 7. panta 2. punktā, palielina viņu sociālās integrācijas viņu jaunajā dzīvesvietas valstī iespēju un palielina iespēju, ka viņi piedalīsies valsts sabiedrībā. Skaidri saprotams, ka pārrobežu darba ņēmēji ir atšķirīgā situācijā, jo viņi turpina dzīvot savā izcelsmes dalībvalstī, kurā var pieņemt, ka viņi jau ir pilnībā integrējušies. Kaut gan arī šī darba ņēmēju kategorija gūst labumu no EKL 39. panta un citu noteikumu par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos aizsardzības,

33 — 1975. gada 30. septembra spriedums lietā 32/75 *Cristini/SNCF* (*Recueil*, 1085. lpp., 12. punkts) un 1997. gada 27. novembra spriedums lietā C-57/96 *Meints* (*Recueil*, I-6689. lpp., 39. punkts).

34 — 1993. gada 27. maija spriedums lietā C-310/91 *Schmid/Belgian State* (*Recueil*, I-3011. lpp., 18. punkts) un iepriekšējā zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-57/96 *Meints*, 39. punkts.

35 — 1989. gada 15. marta spriedums apvienotajās lietās 389/87 un 390/97 *Echternach* un *Moritz* (*Recueil*, 723. lpp., 20. punkts) [autora uzsvars].

varētu likties, ka funkcionāli šai aizsardzībai būtu jābūt vērstai tikai pret nevienlīdzīgu attieksmi attiecībā uz nodarbinātības apstākļiem. Nevajadzētu pieļaut, ka attieksme pret pārrobežu darba ņēmējiem ir nevienlīdzīga, piemēram, attiecībā uz viņu atlīdzību vai sevišķām ar darbu saistītām priekšrocībām tikai tāpēc, ka viņi nedzīvo nodarbinātības dalībvalstī. Attiecībā uz priekšrocībām, kas attiecas uz viņu statusu kā sabiedrības locekļiem, kompetenta ir tā dalībvalsts, kurā viņi dzīvo.

50. Attiecībā uz šo pēdējo aspektu gan *Bundessozialgericht* savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, gan Vācijas un Apvienotās Karalistes valdības savos apsvērumos Tiesai norāda, ka nevar izslēgt, ka persona Hartmana situācijā varētu būt tiesīga saņemt bērna kopšanas pabalstam līdzīgas priekšrocības viņa dzīvesvietas valstī. Tā kā Regulā Nr. 1612/68, atšķirībā no Regulas Nr. 1408/71, nav mehānisma, lai novērstu savstarpēji pārklājošās priekšrocības, jābūt atturīgam, secinot, ka sociālās priekšrocības var nekavējoties izmaksāt ārpus valsts teritorijas. Es piekrītu Vācijas valdībai, ka, ja ir ticis atzīts, ka saskaņā ar Regulu Nr. 1408/71 zināmas priekšrocības nevar izmaksāt ārpus valsts teritorijas tāpēc, ka potenciālais labuma saņēmējs neietilpst šīs regulas piemērošanas jomā *ratione personae*, kā tas ir pašreizējā tiesvedībā, šādu rezultātu nevajadzētu izslēgt, atļaujot attiecīgās priekšrocības saņemt saskaņā ar Regulas Nr. 1612/68 7. panta 2. punktā noteikto vienlīdzīgas attieksmes noteikumu. Šķiet, ka tieši tāds ir Regulas Nr. 1612/68 42. panta 2. punkta mērķis, saskaņā ar kuru šī regula neietekmē pasākumus, ko veic saskaņā ar EKL 42. pantu, tas ir — Regulu Nr. 1408/71. Šī norma tādējādi nodibina relatīvu hierarhiju starp abām regulām tādējādi, ka Regulai Nr. 1408/71 kā specifiskākajai regulai ir dodama priekšroka pār Regulas Nr. 1612/68 7. panta 2. punktu gadījumos, kad abu regulu piemērošana izraisa pretrunīgu rezultātu.

51. Šo interpretāciju, saskaņā ar kuru Regulas Nr. 1612/68 7. panta 2. punkts galvenokārt ir iecerēts migrējošiem darba ņēmējiem, kuri pārceļas uz nodarbinātības dalībvalsti, un pārrobežu darba ņēmēji šo punktu drīkst izmantot tikai attiecībā uz priekšrocībām, kas ir tieši saistītas ar to darba attiecībām, atbalsta šīs tiesību normas teksts. Kā Vācijas valdība norādīja tiesas sēdē, šīs normas vācu valodas redakcija, izmantojot vārdu "dort", paskaidro, ka sociālās priekšrocības jāsaņem nodarbinātības dalībvalsts teritorijā. Divas citas Regulas Nr. 1612/68 pieņemšanas laika oficiālo valodu redakcijas izmanto tādu pašu terminoloģiju (franču valodas redakcija: "Il y bénéficie [..]"; holandiešu: "Hij geniet er [..]"); vienīgi itāļu valodas redakcijā nav šādas atsauces.

52. Kaut gan ir ticis norādīts, ka no Regulas Nr 1612/68 ceturtā apsvēruma šķietami

izriet, ka pārrobežu darba ņēmēji pilnībā ietilpst šīs regulas aizsardzības jomā, varētu likties, ka šis apsvērums attiecas tieši ("šādas tiesības") uz tiesībām pārvietoties nodarbinātības nolūkā un uz tiesībām izvēlēties darbu [36]. Pretstatā tam piektajā apsvērumā [37] ir aplūkoti jautājumi, kuriem nav ietekmes uz pārrobežu darba ņēmēju situāciju, kā, piemēram, tiesības uz mājokli, darba ņēmēja tiesības apvienoties ar savu ģimeni un nosacījumi, saskaņā ar kuriem šo ģimeni integrē uzņēmējā valstī. Arī tas liek domāt, ka pārrobežu darba ņēmēji var izmantot Regulā Nr. 1612/68 noteiktās tiesības tikai tiktāl, ciktāl šīm tiesībām ir funkcionāla saistība ar viņu darbu uzņēmējā dalībvalstī.

53. Regulas Nr. 1612/68 7. panta 2. punkta piemērošanas jomas *ratione materiae* ierobežošana attiecībā uz pārrobežu darba ņēmējiem ir saskaņā ar Tiesas spriedumu lietā *Meints* [38]. Šī lieta bija par Vācijas pārrobežu darba ņēmēja, kurš, turpinot dzīvot Vācijā, bija strādājis saimniecībā Nīderlandē, tiesībām saņemt speciālu priekšrocību lauksaimniecības darba ņēmējiem, kuru darba līgums ir ticis izbeigts tādēļ, ka ir tikusi pārtraukta viņu bijušā darba devēja zemes izmantošana. Tiesa atzina, ka šādu priekšrocību varētu uzskatīt par sociālu priekšrocību Regulas Nr. 1612/68 7. panta 2. punkta izpratnē "tāpēc, ka tiesības uz šādu priekšrocību ir būtiski saistītas ar tās saņēmēju objektīvo darba ņēmēju statusu" [39].

54. Ir taisnība, ka spriedumā lietā *Meints* Tiesa tieši noraidīja divu dalībvalstu valdību apgalvojumu, ka Regula Nr. 1612/68 neparedz iespēju izmaksāt sociālās priekšrocības ārpus valsts teritorijas. To darot, Tiesa atsaucās uz iepriekš minēto šīs regulas preambulas ceturto apsvērumu un uz faktu, ka 7. pants bez ierobežojumiem atsaucas uz darba ņēmējiem, kas ir dalībvalsts pilsoņi [40]. Kaut gan Tiesas reakcija uz šo apsvērumu ir izteikta, izmantojot vispārīgu terminoloģiju, man šķiet, ka to noteica tās apskatāmās sociālās priekšrocības specifiskais raksturs, kas acīmredzami bija saistīta ar nodarbinātību, un tādēļ varēja tikt uzskatīta par tādu, kas var tikt izmaksāta ārpus valsts teritorijas. Pēc

36 — Regulas Nr. 1612/68 preambulas trešais un ceturtais apsvērums noteic — "tā kā pārvietošanās brīvība ir darba ņēmēju un viņu ģimeņu pamatbrīvība; tā kā darbaspēka mobilitātei Kopienā ir jāgarantē darba ņēmējam iespēja uzlabot savus dzīves un darba apstākļus, kā arī jāveicina sociālā stāvokļa uzlabošana, vienlaicīgi ļaujot apmierināt dalībvalstu tautsaimniecību vajadzības; tā kā būtu jāapstiprina visu dalībvalstu darba ņēmēju tiesības izvēlēties darbu Kopienā; tā kā *šādas tiesības* bez diskriminācijas jābauda pastāvīgiem, sezonas un pārrobežu darba ņēmējiem un pakalpojumu sniedzējiem" [autora uzsvars].

37 — "[Tā] kā brīvu pārvietošanos varēs īstenot saskaņā ar objektīviem standartiem, brīvi un ar cieņu tikai tad, ja vienlīdzīgu attieksmi faktiski un normatīvajos aktos īstenos visos jautājumos, kas ir saistīti ar algotu darbu un tiesībām uz mājokli, kā arī novērsīs šķēršļus, kas apgrūtina darba ņēmēju mobilitāti, īpaši attiecībā uz darba ņēmēja tiesībām apvienoties ar savu ģimeni un nosacījumiem, saskaņā ar kuriem šo ģimeni integrē uzņēmējā valstī."

38 — Iepriekš minēts 33. zemsvītras piezīmē.

39 — Sprieduma 41. punktā.

40 — Sprieduma 49. un 50. punktā.

manām domām, Tiesas atsaukšanās uz preambulu nenozīmē, ka pārrobežu darba ņēmējiem ir tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi attiecībā uz visām nodarbinātības valstī sniegtajām sociālajām priekšrocībām, kā es esmu iepriekš norādījis 52. punktā. Šajā sakarā es piekrītu ģenerāladvokātam Lencam [*Lenz*], kurš savos secinājumos lietā *Meints* atzīmēja:

"Man šķiet, ka nav attaisnojuma bažām [..], ka, ņemot vērā šo pārrobežu darba ņēmēju pozīcijas izvērtējumu, sociālās palīdzības priekšrocības varētu kļūt izmaksājamas ārpus valsts teritorijas, kas ir rezultāts, kuru Regula Nr. 1408/71 cenšas novērst tieši un Regula Nr. 1612/68 — netieši.

[..] Sociālo priekšrocību piešķiršanai jābūt atkarīgai no konkrētā darba līguma. Tiesa vismaz būtībā jau ir ņēmusi vērā šo prasību attiecībā uz sociālo priekšrocību definīciju, atsaucoties uz darba ņēmēja objektīvo statusu un uz darba līgumu. Nepastāv jautājums par to, ka Regulas Nr. 1612/68 7. panta 2. punkta rezultātā nākotnē visas sociālās palīdzības priekšrocības būtu jāmaksā pāri robežām. Tieši saikne ar darba ņēmēja statusu un darba līgumu izslēdz vispārpieņemtās sociālās palīdzības priekšrocības.[41]"

55. Tādēļ mans secinājums attiecībā uz šo jautājumu ir, ka Regulas Nr. 1612/68 7. panta 2. punkta kontekstā pārrobežu darba ņēmējiem nodarbinātības dalībvalstī ir tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi attiecībā uz sociālajām priekšrocībām tikai tiktāl, ciktāl šādas priekšrocības ir tieši un vienīgi saistītas ar nodarbinātību.

E — *Bērna kopšanas pabalsts un nodarbinātība*

56. Jautājums, kurš rodas nākamais, ir, vai *BErzGG* noteiktais bērna kopšanas pabalsts var tikt uzskatīts par sociālu priekšrocību, kas ir pietiekami saistīta ar nodarbinātību, lai uz to rastos tiesības pārrobežu darba ņēmējiem vai personām Hartmana situācijā un ar viņu starpniecību — to laulātajiem. Pats par sevi šis ir jautājums par faktiem, kas jārisina valsts tiesai. Tomēr Tiesa jau ir izteikusi savu viedokli par bērna kopšanas pabalsta raksturu tādas lietas kontekstā, kas attiecās uz nodarbinātības dalībvalstī dzīvojošiem darba ņēmējiem. Spriedumā lietā *Martinez Sala* tā atzina, ka, tā kā saskaņā ar *BErzGG* tiesības uz bērna kopšanas pabalstu *inter alia* ir personām, kuras nestrādā pilnu slodzi, šis pabalsts jāuzskata par sociālu priekšrocību Regulas Nr. 1612/68 7. panta 2. punkta izpratnē[42].

41 — Viņa secinājumu iepriekš 33. zemsvītras piezīmē minētajam spriedumam lietā *Meints* 57. un 58. punktā.

42 — Iepriekš 32. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-85/96 *Martínez Sala*, 26. punkts.

57. Spriedumā apvienotajās lietās *Hoever* un *Zachow* [43], kurā šis jautājums tika uzdots attiecībā uz pārrobežu darba ņēmējiem, Tiesai nevajadzēja atbildēt uz jautājumu, vai bērna kopšanas pabalsts ir ar nodarbinātību saistīta sociāla priekšrocība, jo šī lieta tika atrisināta, pamatojoties uz Regulas Nr. 1408/71 73. pantu. Tomēr tā savā spriedumā raksturoja bērna kopšanas pabalstu kā tādu, kas ir ticis "iecerēts, lai ļautu vienam no vecākiem veltīt sevi maza bērna audzināšanai", un tādu, kas "tiešāk iecerēts, lai atlīdzinātu bērna audzināšanas pakalpojumu, segtu citas ar bērna aprūpi un audzināšanu saistītas izmaksas un, ja nepieciešams, mazinātu nelabvēlīgās finansiālās sekas, kas rodas no tā, ka tiek zaudēts ienākums, kas rodas no pilnas slodzes darba" [44]. Šis raksturojums liek noprast, ka, kaut gan personām, kuras nestrādā pilnu slodzi, ir tiesības uz šo priekšrocību, tās saistība ar nodarbinātību ir neievērojama.

58. Savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu *Bundessozialgericht* norādīja, ka *BErzGG* nesaista tiesības uz priekšrocību ar darba attiecībām un ka patiesībā pārāk ilgs algots darbs atņem tiesības uz bērna kopšanas pabalstu. Tai pašā laikā tā tomēr norāda, ka tieši gadījumos, kad priekšrocības tiek izmaksātas ārpus valsts teritorijas, ir nozīme, ka Vācijā pastāv vai ir pastāvējušas darba vai civildienesta attiecības. Paskaidrojot savas šaubas par to, vai Kopienu tiesībām atbilst ierobežojums bērna kopšanas pabalsta izmaksāšanai pārrobežu darba ņēmējiem ārpus valsts teritorijas, tā uzskata, ka prasība pēc vairāk nekā mazsvarīgas nodarbošanās Vācijā attiecībā uz bērna kopšanas pabalstu būtībā ir samērā neloģiska, it sevišķi tāpēc, ka šī priekšrocība lielā mērā ir iecerēta, lai dotu iespēju nestrādāt algotu darbu. Tā arī saskata acīmredzamu pretrunu faktā, ka attiecībā uz tiesībām saņemt bērna kopšanas pabalstu vienlaicīgi tiek izslēgtas personas, kuras strādā pilnu slodzi, un (attiecībā uz pārrobežu darba ņēmējiem) tiek prasīts, lai tiktu pārsniegts mazsvarīgas nodarbošanās slieksnis.

59. No tā, kā Tiesa raksturoja bērna kopšanas pabalstu spriedumā lietā *Hoever* un *Zachow* un *Bundessozialgericht* — savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, izriet, ka šīs priekšrocības būtiskais mērķis ir atalgot personu, kura vai nu nekad nav strādājusi algotu darbu, vai arī ir pilnīgi vai daļēji pārtraukusi darba attiecības, lai audzinātu bērnu, par no tā izrietošo ekonomisko bezdarbību. Tādējādi šis pabalsts būtībā ir gandrīz pretējs priekšrocībai, kas ir saistīta ar nodarbinātību. Ir taisnība, ka Vācijas likumdevējs paplašināja tiesības uz bērna kopšanas pabalstu divām ar Vācijas nodarbinātības tirgu saistītām personu kategorijām (netieši — ierēdņu laulātie, sākot no 2001. gada; tieši — pārrobežu darba ņēmēji, kuru nodarbošanās Vācijā ir vairāk nekā mazsvarīga). Kaut gan varētu šķist, ka šī kritērija ieviešana ir pretrunā secinājumam, ka bērna kopšanas pabalsts nav saistīts ar nodarbinātību, šis

43 — Iepriekš minēts 6. zemsvītras piezīmē.

44 — Sprieduma 25. punktā.

kritērijs vienkārši nodrošina nepieciešamo saikni ar Vācijas tiesību sistēmu, aizvietojot dzīvesvietas nosacījumu, kurš, protams, šajos gadījumos nevar tikt piemērots. Tiesību uz pabalstu būtiskie nosacījumi, kas ir noteikti *BErzGG* 1. panta 1., 2. un 3. punktā, vēl joprojām nav saistīti ar nodarbinātību, tādējādi pats pabalsts visos gadījumos pilda vienu un to pašu lomu.

60. Šo apsvērumu dēļ es neuzskatu, ka bērna kopšanas pabalsts ir pietiekami saistīts ar nodarbinātību vai objektīvo darba ņēmēja statusu, lai to varētu uzskatīt par sociālu priekšrocību, attiecībā uz kuru pārrobežu darba ņēmēji var lūgt vienlīdzīgu attieksmi saskaņā ar Regulas Nr. 1612/68 7. panta 2. punktu.

61. Ja Tiesa vai iesniedzējtiesa attiecībā uz bērna kopšanas pabalstu izdarītu citādu secinājumu, pēc tam vajadzētu apskatīt dzīvesvietas nosacījuma saderīgumu ar Regulas Nr. 1612/68 7. panta 2. punktu.

F — *Netieša diskriminācija — attaisnojama?*

62. Pat Vācijas valdība neapstrīd to, ka *BErzGG* 1. panta 1. punkta 1) apakšpunktā ietvertais dzīvesvietas nosacījums netieši diskriminē pārrobežu darba ņēmējus, jo Vācijas pilsoņiem šo nosacījumu izpildīt ir vieglāk nekā ārvalstu darba ņēmējiem. Attiecīgi ir jāpārbauda, vai šī prasība ir attaisnojama un vai tā ir samērīga ar iecerēto mērķi.

63. Vispirms jāatgādina, ka spriedumos vairākās lietās Tiesa jau ir atzinusi, ka dzīvesvietas nosacījums, kas piemērots attiecībā uz līdzīgām sociālām priekšrocībām, nevar tikt attaisnots, ņemot vērā mērķus, kuru sasniegšanai šie nosacījumi bija ieviesti. Tādējādi Luksemburgas Lielhercogistei neizdevās pārliecināt Tiesu, ka attiecībā uz piekļuvi dzemdību un maternitātes pabalstiem piemērotais viena gada dzīvesvietas nosacījums, kā arī periodisku ārsta pārbaužu pienākums bija attaisnoti sabiedrības veselības aizsardzības iemeslu dēļ [45].

64. Spriedumā lietā *Meints* Tiesa atzina, ka dzīvesvietas nosacījums nebija ne nepieciešams, ne piemērots, lai sasniegtu mērķi, ka sevišķa lauksaimniecības bezdarba priekšrocība netiek piešķirta personām, kuras ir tikušas atlaistas pašas savas rīcības dēļ. Tā uzskatīja, ka, apsverot, vai prasītājs bija ticis

45 — 1993. gada 10. marta spriedums lietā C-111/91 Komisija/Luksemburga (*Recueil*, I-817. lpp., 12., 15. un 34. punkts).

atlaists pats savu rīcību dēļ, nebija jāņem vērā viņa dzīvesvieta [46].

65. Šajā lietā *Bundessozialgericht* ir uzdevusi jautājumu tikai attiecībā uz Regulas Nr. 1612/68 7. panta 2. punkta saderību ar nosacījumu, ka personas, kura lūdz piešķirt bērna kopšanas pabalstu, dzīvesvietai vai pastāvīgās uzturēšanās vietai jābūt Vācijā. Tās izteiktās šaubas par *BErzGG* ietverto nosacījumu attaisnojamību galvenokārt attiecās uz nosacījumiem, kas tikuši piemēroti pārrobežu darba ņēmējiem attiecībā uz minimālo nodarbinātības pakāpi. Tā kā šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu tieši neattiecas uz šiem nosacījumiem, bet tie tiek apskatīti lietas C-213/05 *Geven* [47] kontekstā, es tos apskatīšu savos secinājumos tajā lietā, kuri tiks nolasīti vienlaicīgi ar šiem secinājumiem.

66. Lai noteiktu mērķi, kura dēļ Vācijā ir ticis ieviests bērna kopšanas pabalsts, atkal ir lietderīgi atsaukties uz *Bundessozialgericht* apsvērumiem par šo jautājumu tās lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu. Pamatojoties uz *BErzGG* likumprojekta pamatojuma izklāstu un valsts judikatūru, tā šos mērķus apkopoja šādi:

"Ir iecerēts, ka bērna kopšanas pabalsta saņemšana ļaus vai atvieglos vienam no vecākiem koncentrēties uz bērna aprūpi un audzināšanu tā dzīves pirmajā posmā, kas ir izšķirošais attiecībā uz visu turpmāko attīstību [..]. Šis maksājums atzīst darbu, ko jaunas ģimenes iegulda bērnu audzināšanā [..] un veicina dzimstību, atvieglojot lēmuma pieņemšanu par bērna paturēšanu un pret grūtniecības pārtraukšanu [..]. Primārais mērķis ir ļaut pašiem vecākiem aprūpēt savus bērnus, neuzsākot vai neierobežojot algotu darbu [..]. Likumdevēja motīvs ir arī pamatideja, ka bērna audzināšana Vācijā dod ieguldījumu sabiedrības nākotnes politiskajā, ekonomiskajā un sociālajā pastāvēšanā šajā valstī [..]. Tādēļ likumdevējs rīkojās tādējādi, ka tas ierobežoja Vācijā dzīvojošu ārvalstu pilsoņu tiesības uz bērna kopšanas pabalstu, [..] piešķirot to tikai tiem, par kuriem var sagaidīt, ka viņi paliks uz pastāvīgu dzīvi Vācijā [..]; līdzīgā kārtā tas neuzskatīja, ka tam jāatļauj saņemt pabalstu, ja — gadījumā, ja dzīvesvieta ir ārvalstīs, — nepastāvēja salīdzināma saikne, kā, piemēram, ieguldījums darba tirgū vai valsts sabiedrībā."

67. No šī apraksta izriet, ka bērna kopšanas pabalsts ir jāuzskata par valsts ģimenes politikas instrumentu ilgtermiņa sociāliem,

46 — Iepriekš 33. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-57/96 *Meints*, 48. punkts.

47 — Skat. šo secinājumu 2. punktu.

ekonomiskiem un demogrāfiskiem mērķiem. Arī Tiesa ir atzinusi, ka tā ir bērna kopšanas pabalsta būtība, raksturojot to kā "uz iemaksām nebalstītu pabalstu, kas ir daļa no ģimenes politikas pasākumiem" [48].

68. Tomēr jautājums ir, vai attiecībā uz tiesībām uz priekšrocībām dalībvalsts var piemērot dzīvesvietas nosacījumu, lai sasniegtu šādus leģitīmus politiskus mērķus. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru šādu nosacījumu var attaisnot vienīgi tad, ja tas pamatots uz objektīviem apsvērumiem, kas nav saistīti ar attiecīgo personu pilsonību, un ja tas ir samērīgs ar attiecīgo valsts tiesību normu leģitīmo mērķi [49].

69. Nevar būt šaubu, ka ir pilnīgi attaisnojama dalībvalstu politika, saskaņā ar kuru tiek veicināta dzimstība, lai nodrošinātu to iedzīvotāju demogrāfiskā sastāva zināmu stabilitātes pakāpi. Jau pēc savas būtības šādai politikai jānodrošina, ka pasākumi tiek veikti attiecībā uz šo dalībvalstu teritorijā dzīvojošām personām. Līdzīgā kārtā būtu absurdi iedomāties, ka dalībvalstīm vajadzētu kādā veidā palīdzēt demogrāfiskajai attīstībai citās dalībvalstīs, attiecinot savus ģimenes politikas instrumentus uz personām, kuras nedzīvo to teritorijā. Tādējādi šķiet, ka dzīvesvietas nosacījums ir piemērots, lai nodrošinātu, ka bērna kopšanas pabalsts tiek piešķirts personām, kas ietilpst dalībvalsts teritorijā dzīvojošo skaitā, kurā, protams, ietilpst ne tikai Vācijas pilsoņi, bet gan visas personas, kuras likumīgi uzturas Vācijā, neatkarīgi no to pilsonības.

70. Šajā sakarā es saskatu skaidru līdzību ar dzīvesvietas nosacījumiem, kuri tika apskatīti lietās *Collins* [50], *Bidar* [51] un *De Cuyper* [52].

71. Spriedumā lietā *Collins* Tiesa atzina, ka bija "leģitīmi, ka dalībvalsts piešķir darba meklēšanas pabalstu tikai pēc tam, kad ir ticis noskaidrots, ka pastāv patiesa saikne starp darba meklētāju un šīs valsts nodarbinātības tirgu". Lai atbilstu samērīguma principam, nepieciešamais uzturēšanās periods "nedrīkst pārsniegt to [laiku], kas valsts iestādēm vajadzīgs, lai varētu pārliecināties

48 — Iepriekš 32. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-85/96 *Martínez Sala*, 8. punkts.

49 — Skat., piemēram, 2004. gada 23. marta spriedumu lietā C-138/02 *Collins* (*Recueil*, I-2703. lpp., 66. punkts).

50 — Iepriekš minēts iepriekšējā zemsvītras piezīmē.

51 — Iepriekš minēts 13. zemsvītras piezīmē.

52 — 2006. gada 18. jūlija spriedums lietā C-406/04 *De Cuyper* (Krājums, I-6947. lpp.).

par to, ka attiecīgā persona faktiski meklē darbu uzņemošās valsts darba tirgū" [53].

72. Spriedumā lietā *Bidar* Tiesa uzskatīja, ka bija leģitīmi, ka dalībvalsts piešķir atbalstu studentu uzturēšanās šajā dalībvalstī izdevumu segšanai tikai tiem studentiem, kas ir parādījuši zināmu integrācijas pakāpi minētās valsts sabiedrībā. Trīs gadu iepriekšējas uzturēšanās prasība tika atzīta par pietiekamu garantiju šajā sakarā. Tomēr, tā kā studentiem bija jāpierāda arī, ka viņi ir ieguvuši Apvienotajā Karalistē dzīvojošu personu statusu, un apskatāmais valsts regulējums nepieļāva iespēju citas dalībvalsts pilsonim kā studentam iegūt šajā valstī dzīvojošas personas statusu, šis regulējums liedza šādam pilsonim, neatkarīgi no viņa reālās integrācijas pakāpes, izmantot tiesības uz šo priekšrocību [54].

73. Visnesenāk spriedumā lietā *De Cuyper* Tiesa atzina, ka dalībvalsts varēja leģitīmi piemērot patiesās dzīvesvietas nosacījumu attiecībā uz tiesību uz bezdarbnieka pabalstu saglabāšanu bezdarbniekam, kas pārsniedzis 50 gadu vecumu un ir atbrīvots no pienākuma pamatot savu pieejamību darba tirgū. Šis nosacījums atbilda vajadzībai kontrolēt bezdarbnieku profesionālo un ģimenes situāciju un ņemt vērā tās izmaiņas personīgajā situācijā, kas var ietekmēt piešķirto pabalstu. Tā kā mazāk ierobežojoši pasākumi būtu bijuši arī mazāk efektīvi, tika atzīts, ka dzīvesvietas nosacījums bijis samērīgs ar šo mērķi [55].

74. Visās šajās lietās pastāvēja skaidra saistība starp priekšrocības raksturu un to, kāda veida saikni dalībvalsts pieprasīja, lai rastos tiesības uz šo priekšrocību.

75 Pašreizējā lietā dzīvesvietas nosacījums nodrošina, ka bērna kopšanas pabalstu saņem personas, par kurām ir ticams, ka tās ilgstošā laika posmā būs Vācijas iedzīvotājas, un tādēļ tas ir piemērots instruments, lai nodrošinātu to ģimenes politikas mērķu sasniegšanu, kuriem šī priekšrocība tiek piešķirta. Šī priekšrocība tiek piešķirta, neņemot vērā pilsonību, un, tā kā nešķiet, ka ir tikuši piemēroti citi nosacījumi attiecībā uz uzturēšanās ilgumu, dzīvesvietas nosacījumu var uzskatīt arī par samērīgu ar šī mērķa sasniegšanu. Es vēlos piebilst, ka pats jautājums par dzīvesvietas nosacījumu, protams, ir jānošķir no jautājuma, kas attiecas uz lietā *Martínez Sala* apskatītajām dzīvesvietas pierādīšanas metodēm.

53 — Iepriekš 49. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-138/02 *Collins*, 69. un 72. punkts.

54 — Iepriekš 13. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-209/03 *Bidar*, 57.–61. punkts.

55 — Iepriekš 52. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-406/04 *De Cuyper*, 41.–48. punkts.

76. Tādēļ mans secinājums attiecībā uz šo jautājumu ir, ka *BErzGG* 1. panta 1. punkta 1) apakšpunktā noteiktais dzīvesvietas nosacījums ir attaisnots.

G — *18. pants — pilsonības tiesību ierobežošana?*

77. Komisija pievērsa uzmanību jautājumam par EKL 18. panta piemērojamību šajā lietā, atbildot uz *Bundessozialgericht* lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ietverto piezīmi, ka tagad varētu būt iespējams plašāk interpretēt Regulā Nr. 1612/68 noteikto pārvietošanās brīvības jēdzienu tāpēc, ka EKL 18. pants noteic tiesības dzīvot dalībvalstīs neatkarīgi no ekonomiskām darbībām. Kaut gan iesniedzējtiesa nenorādīja, ka Hartmane, pamatojoties uz EKL 18. pantu, varētu apstrīdēt *BErzGG* iekļauto dzīvesvietas nosacījumu, šis jautājums tomēr ir jāapskata.

78. Tā kā pati Hartmane nav izmantojusi tiesības brīvi pārvietoties Kopienā, vienīgais jautājums, kas ir jāapskata šajā iedaļā, ir — vai atteikums Hartmanei piešķirt bērna kopšanas pabalstu tāpēc, ka viņa nav Vācijas iedzīvotāja, ierobežoja Hartmana EKL 18. pantā noteikto tiesību izmantošanu pārcelties uz Austriju un tur dzīvot.

79. Vispirms jānorāda, ka Hartmans pārcēlās uz Austriju 1990. gadā, kas ir trīsarpus gadus pirms 1993. gada 1. novembrī spēkā stājās noteikumi par pilsonību. Tas nozīmē, ka šis jautājums jāizprot tādējādi, ka jebkuram no *BErzGG* noteiktā dzīvesvietas nosacījuma piemērošanas izrietošam ierobežojumam jāattiecas uz viņa uzturēšanos Austrijā pēc 1993. gada 1. novembra.

80. Turklāt no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka noraidītie lūgumi piešķirt bērna kopšanas pabalstu par Hartmanu ģimenes trim bērniem attiecībā uz pirmo bērnu skāra laika posmu pilnībā pirms 1993. gada, attiecībā uz otro bērnu — daļēji pirms un daļēji pēc 1993. gada novembra un attiecībā uz trešo bērnu — laika posmu pilnībā pēc 1993. gada novembra. Attiecīgi ar jebkādu iespējamu pamatošanos uz EKL 18. pantu šajā lietā varētu panākt tikai daļēja pabalsta piešķiršanu par otro bērnu un pilna pabalsta piešķiršanu par trešo bērnu.

81. Tiesa jau ir izskatījusi vairākas lietas, kas attiecas uz ierobežojumiem, kurus dalībval-

stis ir piemērojušas attiecībā uz saviem pilsoņiem pēc tam, kad tie ir izmantojuši savas ar EKL 18. pantu noteiktās tiesības pārcelties uz citu dalībvalsti, it sevišķi lietas *D'Hoop* un *Pusa* [56]. Tā spriedumos šajās lietās kā vispārīgu šī Līguma panta interpretācijas principu noteica, ka "ar brīvu pārvietošanos nebūtu saderīga situācija, kurā attieksme pret pilsoni viņa dalībvalstī būtu nelabvēlīgāka nekā tad, ja tas nebūtu izmantojis Līguma piedāvātās iespējas saistībā ar brīvu pārvietošanos" [57]. Tā piebilda, ka "[valsts] tiesiskais regulējums, kas ir nelabvēlīgs noteiktiem valsts pilsoņiem tikai tādēļ, ka viņi ir izmantojuši savas tiesības brīvi pārvietoties un dzīvot citā dalībvalstī, ir nevienlīdzīga attieksme, kas ir pretrunā principiem, kas ir Savienības pilsoņa statusa pamatā, tas ir, nodrošināt vienādu tiesisko režīmu, izmantojot pilsoņa pārvietošanās brīvību. Šāds tiesiskais regulējums būtu attaisnojams tikai tad, ja tas būtu balstīts uz no attiecīgo personu pilsonības neatkarīgiem objektīviem kritērijiem un būtu samērīgs ar valsts tiesību normu leģitīmo mērķi" [58].

82. Divās iepriekšējā punktā minētajās lietās iesaistītās puses bija cietušas materiālus zaudējumus tāpēc, ka tās bija izmantojušas tiesības pārvietoties uz citu dalībvalsti. De Hūpai [*D'Hoop*], Beļģijas pilsonei, kura bija pabeigusi vidējo izglītību (*baccalauréat*) Francijā, nebija tiesību uz gaidīšanas pabalstu Beļģijā tāpēc, ka viņa nebija pabeigusi vidējo izglītību šajā dalībvalstī. Pusa [*Pusa*], Somijas pilsonis, kurš bija pārcēlies uz Spāniju un kura pensija bija apķīlāta, bija nostādīts nelabvēlīgā stāvoklī tāpēc, ka Somijas likums, aprēķinot viņa pensijas apķīlājamo daļu, nebija ņēmis vērā ienākuma nodokli, kas viņam bija jāmaksā Spānijā, kaut gan, ja viņš būtu palicis Somijā, ienākuma nodoklis, kas viņam būtu jāmaksā Somijā, būtu ticis ņemts vērā. Abās lietās bija skaidrs, ka abu personu no viņu izcelsmes valsts tiesību aktiem izrietošās tiesības bija ierobežotas, un tas bija tieši saistīts ar faktu, ka šīs personas bija pārcēlušās uz citu dalībvalsti.

83. Pretstatā tam pašreizējā lietā ir skaidrs, ka, pārceļoties uz dzīvi Austrijā, attiecībā uz *BErzGG* noteiktajām tiesībām Hartmans nav ticis nostādīts nelabvēlīgā stāvoklī. Ja viņš būtu izlēmis palikt dzīvot Vācijā — viņa nodarbinātības dalībvalstī — ne viņam, ne viņa sievai nebūtu bijis tiesību uz bērna kopšanas pabalstu. Tādēļ viņa pārcelšanās uz Austriju šajā sakarā palika bez sekām.

84. Arī Hartmane nezaudēja tiesības tādēļ, ka viņas vīrs pārcēlās uz dzīvi pie viņas Austrijā. Šajā aspektā viņas situāciju var nošķirt no situācijas, kas bija izveidojusies

56 — Iepriekš 14. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-224/98 *D'Hoop*, un iepriekš 12. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-224/02 *Pusa*.

57 — Spriedums lietā *D'Hoop*, 30. punkts, un spriedums lietā *Pusa*, 18. punkts.

58 — Spriedums lietā *D'Hoop*, 34.–36. punkts, un spriedums lietā *Pusa*, 20. punkts.

lietā *Schempp*[59]. Šajā lietā Šempas [*Schempp*] pilsoņa tiesību pārvietoties uz citu dalībvalsti izmantošanai bija tieša ietekme uz Vācijā dzīvot palikušā viņas bijušā dzīvesbiedra tiesisko situāciju, jo tā ietekmēja viņa iespēju no saviem apliekamajiem ienākumiem Vācijā atskaitīt uzturlīdzekļus, ko viņš tai pārskaita[60]. Hartmana pārvietošanās uz Austriju tādā veidā neietekmēja Hartmanes iespēju pieprasīt piešķirt bērna kopšanas pabalstu Vācijā.

85. Turklāt, ja Hartmanei būtu kādas tiesības, tās varētu tikt izmantotas tikai ar viņas vīra tiesību starpniecību. Ja nepastāv tiesību normas, kas ļauj izmantot šādas atvasinātas tiesības, un, ņemot vērā faktu, ka šķiet, ka pašam Hartmanam katrā ziņā nav tiesību uz bērna kopšanas pabalstu, nav iemesla, kura dēļ Hartmane varētu pieprasīt šādas tiesības ar viņa starpniecību.

86. Vispārīgi vērtējot, jāatzīmē, ka, ja persona izlemj izmantot no EKL 18. panta vai jebkuras citas pārvietošanās brīvību noteicošas tiesību normas savas izrietošās tiesības pārcelties uz citu dalībvalsti, netiek garantēts, ka šī dzīvesvietas vai darbības pārcelšana būs finansiāli neitrāla[61]. Jebkāda izvēle doties uz citu dalībvalsti nozīmē, ka, ņemot vērā starp attiecīgajām dalībvalstīm pastāvošās likumdošanas atšķirības, it sevišķi sociālā nodrošinājuma un nodokļu jomā, radīsies zināmas neizdevīgas, kā arī jaunas — izdevīgākas — sekas. Pašam Kopienu pilsonim lēmuma pieņemšanas gaitā ir jāizsver šie par un pret, bet, to darot, nevajadzētu cerēt, ka būs iespējams saņemt kādu sociālo priekšrocību, kas šī pilsoņa izcelsmes dalībvalstī tiek piešķirta citādu politisku apsvērumu dēļ. Kā tika norādīts iepriekš, tas ir pilnībā atkarīgs no attiecīgo priekšrocību rakstura. Tāpat kā gadījumā, ja dzīvesvieta tiek pārcelta uz citu dalībvalsti, netiek garantēta finansiāla neitralitāte, to pašu principu jāpiemēro arī attiecībā uz sociālā nodrošinājuma tiesību saglabāšanu. Nedrīkst aizmirst, ka, pārceļot dzīvesvietu uz citu dalībvalsti, uzņemošajā dalībvalstī var rasties cita veida tiesības. Parafrāzējot Vācijas valdības teikto tiesas sēdē, tā kā dalībvalstīm ir pienākums nepiemērot ierobežojumus attiecībā uz to pilsoņiem, kuri vēlas pārcelties uz dzīvi citā dalībvalstī, tām tāpat arī nav pienākuma atalgot to aizbraukšanu.

87. Tādēļ nav iemesla uzskatīt, ka tas, ka Hartmane neatbilda *BErzGG* 1. panta 1. punktā ietvertajam dzīvesvietas nosacījumam, kādēļ tika noraidīti viņas lūgumi

59 — Iepriekš 16. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-403/03 *Schempp*.

60 — Skat. sprieduma 24. punktu.

61 — 2004. gada 15. jūlija spriedums lietā C-365/02 *Lindfors* (Krājums, I-7183. lpp., 34. punkts) un iepriekš 16. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-403/03 *Schempp*, 45. punkts.

piešķirt bērna kopšanas pabalstu Vācijā, bijis pretrunā EKL 18. panta noteikumiem. Pat ja tiktu atzīts, ka šie atteikumi kaut kādā veidā ietekmēja Hartmana tiesības saskaņā ar EKL 18. pantu pārvietoties un dzīvot citā dalībvalstī, šo ierobežojumu ir jāuzskata par attaisnojamu šo secinājumu iepriekšējā daļā izklāstīto iemeslu dēļ.

VI — Secinājumi

88. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, es iesaku, ka Tiesai uz *Bundessozialgericht* iesniegtajiem prejudiciālajiem jautājumiem ir jāsniedz šādas atbildes:

— Saskaņā ar Padomes Regulu (EEK) Nr. 1612/68 par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Kopienā Vācijas pilsonis, kurš 1990. gadā, saglabājot savas Vācijā pastāvošās pasta ierēdņa dienesta attiecības, mainīja savu dzīvesvietu no Vācijas uz Austriju un kopš tā laika pilda savus amata pienākumus, pārejot robežu, nav uzskatāms par migrējošu darba ņēmēju [..] laikposmā no 1994. gada janvāra līdz 1998. gada septembrim.

— Austrijas pilsone, kura nav izmantojusi savas tiesības pārvietoties un dzīvot citā dalībvalstī, situācijā, kurā viņas vīrs, saglabājot savas darba attiecības savā izcelsmes dalībvalstī, ir pārvietojies uz viņas dzīvesvietas dalībvalsti, nevar pamatoties uz EKL 18. pantu, lai apstrīdētu dzīvesvietas nosacījumu, kas viņas vīra izcelsmes dalībvalstī ir ticis piemērots attiecībā uz tiesībām uz bērna kopšanas pabalstu.